

Hyypän koulun historiikki

Kansan lukemaan ja kirjoittamaan opettaminen oli aikaisempina vuosisatoina kirkon tehtävänä. Aina Mikael Agricolan ABC-kirjasta eli aapisesta, joka ilmestyi 1543, on kirkon ajatuksena ollut se, että jokaisen on itse pystyttävä lukemaan edes auttavasti Katekismusta ja Uutta Testamenttia.

Lapuallakin jo 1700-luvulta lähtien on pidetty kinkereitä, lukkarin koulua ja rippikoulua. Nämä ovat toimineet kirkolla ja ilmeisesti sivukylillä asuneilla on ollut vaikeaa niihin osallistua, eikä aina niin haluakaan. Naimisiinmeno on kuitenkin vaatinut rippikoulun käynnin ja edes jonkinlaisen lukutaidon, joten se on ollut opeteltava. Tietysti myös vanhemmat olivat vastuussa lastensa lukutaidosta.

1860-luvulla kirkko aloitti Lapualla kiertokoulun pidon eri kylissä. Pitäjä jaettiin piireihin, jossa opettaja vuorotellen kävi opettamassa. Opetuspaikkoina toimivat kylien talot. Opetusta annettiin muutama viikko kerrallaan marraskuun alusta vappuun asti. Aineina olivat sisäluku, katekismus, Raamatun historia, kirjoitus, laskento ja kirkkoveisu. Kouluun oli lähes pakko osallistua, ellei pystynyt osoittamaan osaavansa nämä taidot. Kiertokoulu toimi Lapualla vielä 1920-luvulla, korvaten tavallaan alakansakoulun. Viimeinen merkintä kiertokoulusta on kirkkoneuvoston pöytäkirjassa 1936: ” Hilma Kattelus pitää yhdeksän viikkoa kiertokoulua Hirvijoella. Sen jälkeen kiertokoulu loppuu”.

Kuntien vastuulle koulunkäynti alkoi siirtyä 1850-luvulta lähtien. Kansakoulu asetus valtion toimesta annettiin 1866. Kansakoulun isänä voidaan pitää Uno Cygnaeusta, joka tarmokkaasti ajoi koululaitosta koko maahan ja kantoi erityisesti huolta tyttöjen koulunkäynnistä.

Lapualle ensimmäinen koulu perustettiin kirkonkylään 1869. Siinä olivat sekä ala- että yläkoulu. Mielenkiintoista asiassa oli se, että yläkoulu oli aluksi tarkoitettu vain pojille. Käytännössä näin ei kuitenkaan käynyt, vaan tytötkin pääsivät kouluun. Haapakoskella koulu alkoi 1881, Hellanmaassa 1883, Tiistenjoella 1883 ja Ruhassa 1896.

Kauhajärvellä, joka silloin kuului Lappajärveen, koulu alkoi vuonna 1872. Kauhajärveläiset laittoivat koulun pystyyn ilman ulkopuolista apua, oman kylän voimin. Mustassamaassa koulunkäynti aloitettiin vuonna 1909 vuokratiloissa. Oman rakennuksen he saivat vuonna

1911. Hirvijoen koulu aloitti vuonna 1910 vuokratiloissa ja oman koulurakennuksen he saivat 1914. Nykyisen Hyypän koulupiirin sen aikaiset oppilaat kävivät joko Hirvijoen tai Mustamaan koulussa, ilmeisesti sen mukaan kumpaan oli lyhyempi matka. Raja lienee ollut Niemelän, Syrjämäen paikkeilla.

Kouluista kauimpana asuneilla koulumatka oli pitkä. Mitään kyydityksiä ei ollut, vaan matka taitettiin joko kävellen tai talvella suksin. Polkupyöriäkään ei siihen aikaan ollut. Tai jos olikin, niitä ei annettu lasten käyttöön. Oli pitkistä matkoista jotakin hyötyäkin, ainakin Mustassamaassa käyville. Koulun opettaja Kustaa Lilja oli innokas urheilumies ja Hirvijoelta tulevat oppilaat pärjäsivät koulujen välisissä hiihtokilpailuissa niin hyvin, että Mustamaan koulu oli lähes jatkuvasti paras koulu. Ja näin ollen opettaja oli niin tyytyväinen ettei paljon läksyjäkään kysellyt. Joskus, kun meni huonosti, hän oli äkäinen mies, mutta harvemmin.

Kouluun mentiin muutamaa vuotta vanhempana kuin nykyään, koska matkat olivat pitkät. Pisimmillään 5-6km. Matkalla saattoi tulla kaikenlaista mieleen. Lapualta Alajärvelle menevä tie oli valmistunut 1912 ja Hirvijoelle tuli Osuuskaupan myymälä 1917. Myymälään oli vedetty myöhemmin puhelinlinja kirkolta. Linja kulki maantien vieressä. Koulupojille tuli kova kilpailu siitä, että kuka osuu kivellä puhelinlankoja piteleviin nuppeihin ja saa sen hajalle. Niinhän siinä kävi, että aikaa myöten Mustamaa – Hirvijoki välillä oli enemmän rikkinäisiä kuin ehjiä nuppeja pitelemässä puhelinlankoja paaluissa. Sitten puhelinyhtiö puuttui asiaan. Siellä arvattiin, mistä syylliset löytyy ja opettaja Lilja piti pojille ankaran puhuttelun. Heitteleminen loppui siihen, ainakin sillä kertaa.

Laki yleisestä oppivelvollisuudesta annettiin 1921. Se koski kaikkia 7-16-vuotiaita lapsia. Johtokunnan jäsenten oli valvottava, että lapset tulevat kouluun. Koulunkäynnissä oli monenlaisia vaikeuksia. Hetikään kaikilla ei ollut edes kunnollisia vaatteita tai kenkiä koulumatkoja varten. Talvella saattoi olla koviakin pakkasia. Kunta alkoi antaakin vähävaraisille oppilaille vaatteita ja kenkiä. Lapsille se saattoi kuitenkin olla nöyryyttävääkin ottaa vastaan kunnan apua.

Hyypän koulupiirin perustamisesta M.O.Karttusen kirja ”Lapuan 100-vuotias kansakoulu” (vuodelta 1972) seuraavaa:

”Uuden Alajärventien varteen lisääntyi asutusta jatkuvasti ja koulujen väli oli pitkä. Mutta, kun uuden koulun perustaminen uhkasi Mustamaan koulun muuttumista supistetuksi, tämän koulun edustajat olivat kynsin hampain vastaan. Tässä käytettiin kunnanvaltuustossa kiivaita sanoja asiaa käsiteltäessä. Asia oli 1935 ensi kertaa esillä ja seuraavana vuonna oli kiihkeä kokous. Uuden koulun vaatijoilla oli vankat perusteet ja tarkastajakin asettui koulua puoltamaan ratkaisevassa kokouksessa kesällä 1936. Hyypän piiri perustettiin ja kunnan piirijakoa muutettiin tältä osin. Mustamaan opettaja oli valtuustossa loppuun asti asiaa vastaan. Uusi koulu alkoi supistettuna vuokrahuoneissa syksyllä 1936”.

Koulun tilat: kaksi luokkahuonetta ja opettajan asunto vuokrattiin Juha ja Anna Latvalan talosta. Nykyisin sen omistaa Ismo ja Kirsi Jäätteenmäki. Paikkaa, jossa talo sijaitsee, sanottiin silloin Hyypän mäeksi. Siitä lienee koulun nimi peräisin.

Talossa tunnettiin varmaan ymmärrystä koulua kohtaan. Olihan talon tytär Vieno Latvala kylän ensimmäinen ylioppilas. Koulun ensimmäinen opettaja oli Impi Leppä, joka toimi opettajana 1936-1942. Koulu toimi supistettuna tilanpuutteen takia. Vuosiluokkia oli vain neljä ja poikien käsitöitä opetettiin Syrjämäen talossa, opettajana Eino Niemelä. Koululaiset olivat neljännellä luokalla murrosiässä ja kurinpidossa oli nuorella naisopettajalla joskus vaikeaa. Jos muu ei auttanut, hän haki apuun talon emännän, jolla oli luontaista auktoriteettia ja rauha tuli luokkaan. Ehkäpä sota-aikakin toi rauhattomuutta. Koulun ensimmäinen johtokunta oli puheenjohtajanaan Heikki Mikkilä, taloudenhoitaja Jaakko

Mattila, muut jäsenet Anna Latvala, Manda Marttila, Ville Kangaskoski, Eemil Ylänen. Ensimmäinen pöytäkirja on päivätty 29.6.1936.

Koulu toimi Latvalan talossa vuokralla kaikkiaan 12 vuotta. Jos sitä aikaa ajattelee koulun opetuksen kannalta, niin ei se varmaan kovin hyvää ollut. Yksi opettaja opetti kaikkia oppilaita. Oppilaiden iät vaihtelivat suuresti ja kouluun ensimmäiselle luokalle tulevien tiedon taso ja halu oli erilainen. Koulutarvikkeetkin olivat vaatimattomia. Opettajalta vaadittiin todella paljon, jos hän aikoi saada aikaan hyviä tuloksia. Parhaansa he varmaan yrittivät. Luokkahuoneita oli käytössä sentään kaksi. Opettaja asui talon yläkerrassa omassa huoneessaan. Yksityiselämään ei varmaan paljoa ollut.

Myöskin talon väeltä vaadittiin melkoista sopeutumista. Talossa oli kahdeksan lasta ja tilanpuute oli varmaan kova. Isossa koululaisjoukossa oli varmaan kestämistä. Sen ajan ihmisillä oli hyvä sopeutumiskyky uusiin asioihin, koska kaikki sujui kohtuullisen hyvin. Ei se muuten 12 vuotta olisi kestänyt. Kerrotaan, että opettaja Pukkila, joka kunnan edustajana hoiti koulun raha-asioita, meni aina kukkapuskan kanssa emännän puheille, kun vuokrasopimusta piti jatkaa ja aina sitä jatkettiin.

Koulun sijoittaminen Latvalaan oli tarkoitettu vain tilapäisratkaisuksi. Johtokunta ryhtyi heti yhdessä kunnan kanssa puuhaamaan uutta koulurakennusta. Ensimmäiset pöytäkirjamerkinnät ovat jo vuodelta 1937. Sota kuitenkin tuli väliin, mutta jo välirauhan aikaan 1940 tehtiin päätös koulun rakentamisesta 1942. Paikkakin oli jo päätetty. Se oli nykyisen koulun paikka. Kunta oli ostanut Ala-Antilan talosta maata piha-asutukseen luovutettavaksi ja siitä erotettiin koululle tontti. Taas tuli jatkosota väliin ja rakentaminen siirtyi. Koulun piirustukset olivat kuitenkin valmiina ja kun rauha viimein 1944 tuli, rakentaminen otettiin jälleen käsiteltäväksi. Piirustukset olivat kuitenkin tehty supistettua koulutaloa varten ja nyt laki oli muuttunut siten, että koulun on toimittava täydellisenä kansakouluna. Oli siis tehtävä uudet piirustukset ja hyväksyttävä ne kouluhallituksella.

Valtuuston kokouksessa 25.6.1946 hyväksyttiin arkkitehti Lauri Hamstenin suunnittelemat piirustukset Hyypän koulutalosta. Rakennus oli tarkoitus tehdä kivistä, mutta valtuusto kuitenkin päätti, lainaten kokouksen pöytäkirjaa: *"Vallitsevan tilanteen johdosta koulutalo rakennetaan puusta ja paikallinen maasta huomioon ottaen kellarikerros jätetään kokonaan pois. Kustannusarvio rakentamisesta 2 350 000 markkaa"*. Muutostyöt puurakennukselle teki rakennusmestari K.A. Turja.

Koulu valmistui 1948 ja koulu muuttui normaaliksi kaksi opettajaiseksi, seitsemän lukuvuotta kestäväksi kouluksi. Koulu rakennettiin aikana, jolloin rakennustarvikkeista oli kova puute ja niiden saanti vaikeaa. Siksi koulua on jouduttu paljon korjaamaan. Uuden koulun vihkiäisjuhla oli 2.11.1948.

Uudella koululla oli nyt asianmukaiset tilat antaa opetusta. Koulutyö voitiin saattaa sille tasolle, millä Lapuan muut koulut olivat olleet jo kauan. Koulun alaluokkaa alkoi opettaa Elin Inkinen, joka oli tullut opettajaksi jo vanhaan kouluun 1945. Yläluokkaa opetti Arvo Ihasalo, uutena opettajana. Luokkajako oli sellainen, että alaluokassa toimivat luokat 1-3 ja yläluokassa 4-7. Myös koulukeittola oli uudessa koulussa. Se oli uutta. Vanhassa koulussa sellaista ei ollut. Valtio oli säätänyt lain, että kaikissa kansakouluissa oli oltava 1948 lähtien keittola. Ensimmäinen keittäjä-vahtimestari oli Aini Kallio. Häntä seurasi Aino Kärki ja 1951 virkaan valittiin Maija Kuuru, joka toimi tehtävässään aina vuoteen 1969 asti. Sen

jälkeen oli vuoden verran Maija Kojola ja syksyllä 1970 aloitti Sirkka Pökkä, joka toimi tehtävässään 2004, koulun sulkemiseen saakka.

Koulun keittiöllä oli alusta lähtien ongelmana ruokaveden puute. 1950 kaivettiin kaivo, mutta vesi ei ollut käyttökelpoista. Koululle alettiin tuoda vesi Anni Kangaskosken kaivosta. Siinä oli Annin pojilla melkoinen työmaa, vesi vietiin koululle joka koulupäivä. Vasta 1962, kun kylään rakennettiin oma porakaivo, vesiongelma poistui. Kylä sai sähköt 1948 ja koululle ne vedettiin heti.

Koulutyö lähti sujumaan omaan tahtiinsa. Oppilaita piisasi. Ongelmana ehkä oli opettajien suuri vaihtuvuus varsinkin 50- ja 60-luvulla. Oppilasmäärät olivat suurimmillaan 50-luvun lopulla, esim. 1959 oli koulussa 55 oppilasta. Suurin ikäluokka on 1948 syntyneet.

60-luvun lopulla alkoi maaseutukylistä muutto leivän perässä kaupunkiin, osa meni Ruotsiin asti. Koulujen oppilasmäärät alkoivat laskea ja alettiin puhua ensimmäistä kertaa kyläkoulujen lakkauttamisesta. Hyypänkin koulun oppilasmäärät alkoivat laskea ja 70 – luvun alussa tilanne oli huono. Kunnan taholta tehtiin kartoitusta, mitkä koulut lakkautetaan. Peruskoulun tullessa Lapualle 1974, Hyypästä siirrettiin luokat 5-6 Mustamaan kouluun ja muiden luokkien oli tarkoitus tulla perässä myöhemmin.

1970-luvun lopulla oppilasmäärät alkoivat Hyypässä nousta ja kunnan taholta lakkauttamisinto meni ohi. Alettiin puhua koulun peruskorjauksesta ja lämmityksen muuttamisesta sähkölle. Tähän asti se oli ollut puilla lämmitettävä. Myös keittiön nykyaikaistaminen oli tarpeen. Kaupunkin lähti 1980 selvittämään korjaustarvetta ja erilaisten vaiheiden jälkeen korjaustyöt toteutettiin kaupungin omin rahoituksin 1985-1986. Suuri ansio asiassa kuuluu kylän valtuutetulle Jorma Hyypälle ja koululautakunnassa asiaa eteenpäin hoitaneelle Eero Jaskarille.

1980 luku oli muutenkin toimeliasta aikaa. Koululle rakennettiin lähes talkoilla pallo- ja urheilukenttä. Kevyenliikenteen väylä valoineen turvasi koulumatkat.

1990-luvulla tapahtui koulussa sukupolven vaihdos. Tulivat uudet opettajat; Marko Kivimäki ja Sinikka Viitala. Myös vanhempaintoimikunta vaihtui. Varsinkin koululaisten musiikkiharrastus lisääntyi. Olipa koululla oma bändikin ”Mosaamma”, joka esiintyi monissa tilaisuuksissa, tehden myös oman cd:n.

Marko Kivimäki edustaa vanhaa opettaja-perinnettä, ottaa osaa ja johtaa monia kylän asioita ja tapahtumia. Voidaan sanoa, että vanhempaintoimikunta on ottanut kylätoimikunnan aseman kylässä. Toimikunta aloitti bingon pyörittämisen 1996 nuorisoseuralla, saadakseen varoja koulun harrastustoimintaan. Onnistuminen oli kovan työn takana, mutta pyörimään se lähti ja on tuonut mukavasti rahaa.

1990 luvun puolivälin jälkeen rakennettiin vanhan kirkkotien varteen kuntopolku ja laavu kyläläisten käyttöön.

Syksyllä 1993 Mustamaan koulussa lainassa olleet 5-6 luokat palasivat takaisin lähes 20 vuoden laina-ajan jälkeen. Koulussa toimivat jälleen luokat 1-6, samalla oppilasmäärä kasvoi tuntuvasti.

Koulun työntekijöistä voidaan nostaa esiin henkilöitä, jotka ovat tehneet pitkän työrupeaman koululla. Yleisesti voidaan sanoa, että opettajat ovat vaihtuneet melko usein. Ensimmäinen opettaja Impi Leppä oli virassaan kuusi vuotta. Nuori opettaja joutui varmaan koville. Tilanahtaus oli suuri ja hän joutui opettamaan neljää luokkaa, joilla ikäero oli suuri.

Elin Inkinen tuli opettajaksi 1945 ja jäi eläkkeelle 1955. Hän oli syntyisin Karjalasta. Inkinen oli persoonallinen opettaja, hänen kasvatustapoihin oli kuri ja järjestys. Inkisen oppilaat muistavat hänet aina. Eila Lahtinen tuli alakoulun opettajaksi 1955 ja jäi eläkkeelle 1993. Voidaan kai sanoa, että hän edusti koulussa jatkuvuutta. Kun muut työntekijät vaihtuivat, Eila piti koulua pystyssä. Kyläläiset eivät olisi halunneet päästää häntä eläkkeelle ollenkaan.

Maija Kuuru oli karjalaisia ja hän tuli koululle 1951 keittäjä-vahtimestariksi. Hän jäi eläkkeelle 1969. Hänet muistetaan kylässä hyvin. Maija oli iloinen, mukava ja hyvä keittäjä. Hän puhui elämänsä loppuun saakka Karjalan murretta. Jälkeenpäin ajatellen hän oli työssään lujilla. Oppilaita oli paljon, mitään työtä helpottavia koneita ei ollut. Koulu piti lämmittää haloilla ja yksin siivota. Silti hän ei koskaan valittanut. Maija sai usein koululaisia avukseen kantamaan halkoja luokkiin. Palkinnoksi hän sujautti karamellin pulpettiin kirjojen joukkoon.

Ossi Kallio tuli opettajaksi yläluokkaan 1965 ja toimi opettajan vuoteen 1974. Hän myös asui koululla. Ossi Kallio oli myös pidetty opettaja kyläläisten keskuudessa. Ossin vaimo on Hirvijoelta.

Antti Keltto toimi yläluokan opettajana vuosina 1977-1984. Hänen aikanaan alkoi koulun remontin suunnittelu. Ensimmäinen luistinrata tehtiin hänen aikanaan ja valotkin tulivat radalle 1981 ensimmäisen kerran.

Sirkka Pökkä tuli sisarensa Maijan jälkeen keittiön emännäksi 1970-2004. Maija Mikkilä toimi koulun siivoojana 1978-1987, muuten siivoojat ovat olleet lyhytaikaisia. 1980-luvulla yläluokkaa opetti Timo Vaaranmaa. Sinikka Viitala tuli alaluokan opettajaksi 1994 ja koululaisten mielestä hän oli kiva opettaja.

Koulun kaikista opettajista voidaan varmaan sanoa, että parhaansa he ovat tehneet oppilaittensa tiedon ja taidon kartuttamiseksi. Lausukaamme siitä heille kiitokset.

Lopuksi

Tämä viimeinen kyläkoulujen lakkauttamisaalto lähti liikkeelle 90-luvun alkupuolella laman seurauksena. Maan sisäinen muuttoliike suuntautui Etelä-Suomeen ja eri maakuntien kasvukeskuksiin. E-P:lla koulukuolemat alkoivat yleistyä ja Lapuallakin alettiin puhua kouluverkon karsimisesta. Nyt se on täyttä totta meidänkin koulun osalta.

Huhtikuussa 2003 valtuusto hallituksen esityksestä päätti lakkauttaa neljä kyläkoulua. Yksi näistä oli Hyypän koulu. Kyläläisten tekemä kansalaisaloite koulun puolesta ei päätöstä muuttanut. Syksyllä 2004 ei enää Hyypän koululla kello soi tunnin alkamisen merkinä.

-Kirjoittanut Seppo Jäättenmäki Hyypän koulun viimeiseen kevätjuhlaan-